

نتایج یک مطالعهٔ جدید نگرانی‌ها نسبت به کیفیت مقاله‌های علمی را افزایش می‌دهد

مقالات مشکوک هر ۱٫۵ سال دو برابر می‌شوند

«فرهیختگان» برخی از مهم‌ترین فعالیت‌های هفت سرای نوآوری دانشگاه آزاد در ۱۴۰۴ را بررسی کرد

سرمایه‌گذاری دانشگاه در مسیر تولید

نتایج یک مطالعهٔ جدید نگرانی‌ها نسبت به کیفیت مقاله‌های علمی را افزایش می‌دهد

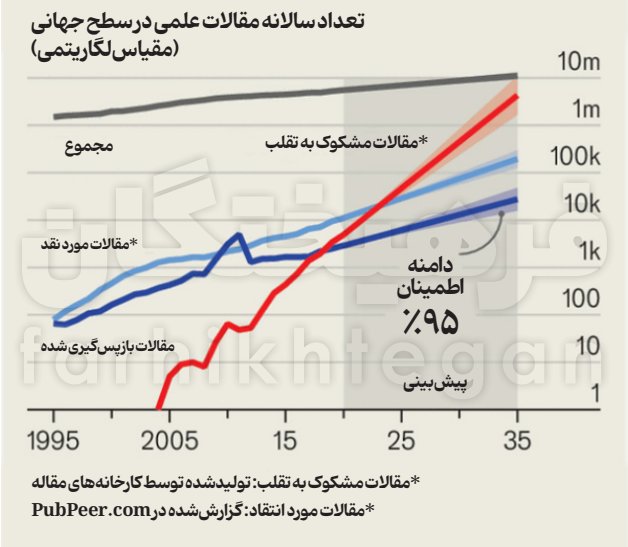
مقالات مشکوک هر ۱٫۵ سال دو برابر می‌شوند

ابوالفضل مظاهری
مدیر گروه دانشگاه

شسیب روبه‌رشد و افزایش تولید و نشر مقالات علمی در پس‌روی مثبت و جذاب و امیدوارکننده خود، تردیدهای جدی نسبت به کیفیت آنها پدید آورده است. ناشران بین‌المللی از یک‌سو و ناظران دانشگاهی در کشورهای مطرح و بلوک‌های اصلی تولید علم جهان تلاش دارند در مقابله با جریان کارخانه‌های تولید مقاله ایستادگی سفت و سختی به خرج دهند و از حیثیت علم دفاع کنند. بااین‌حال هنوز نگرانی‌های عمیقی نسبت به تداوم این جریان وجود دارد. مجله اکونومیست در جدیدترین شماره خود در مطلبی به پدیده مقالات علمی جعلی پرداخته است. نویسنده اکونومیست معتقد است هدف اصلی «نشریات علمی» ارائه گزارش‌هایی دقیق و دارای «داوری همتا» از پژوهش‌های نوین به مخاطبان علاقه‌مند بوده اما مقاله منتشرشده ۴ اوت مجله علمی آکادمی ملی علوم آمریکا (PNAS) نشان می‌دهد این هدف به‌شدت زیرسؤال رفته است. نویسندگان این مقاله نتیجه گرفته‌اند «قلب علمی» در ابعاد گسترده رخ می‌دهد و با سرعتی نگران‌کننده در حال‌رشد است. در واقع اگرچه تعداد مقالات علمی تقریباً هر ۱۵ سال دو برابر می‌شود، اما تعداد مقالاتی که مشکوک به تقلبند، از سال ۲۰۱۰ تاکنون هر ۱٫۵ سال دو برابر شده‌اند. «لوئیس نویس آمارال»، فیزیک‌دان دانشگاه نورث‌وسترن در شیکاگو و نویسنده ارشد این مطالعه گفته که «اگر اقدامی صورت نگیرد، ساختار فعلی نظام علم نابود خواهد شد.» بررسی‌های سال‌های اخیر نشان داده تقلب در نشر علمی به‌ندرت یک حرکت فردی بوده است. در واقع شرکت‌هایی موسوم به «کارخانه مقاله» این مقالات را تهیه می‌کنند؛ مقالاتی جعلی، مملو از آزمایش‌های ساختگی و داده‌های ساختگی که اغلب با کمک «مدل‌های هوش مصنوعی» تولید می‌شوند. این شرکت‌ها، امتیاز نوپسندگی این مقالات را به پژوهشگرانی می‌فروشند که در پی افزایش تعداد مقالات‌شان هستند اما تحلیل انجام‌شده توسط دکتر آمارال و همکارانش حاکی است برخی سردبیران (ادیتورها) آگاهانه چنین مقالاتی را تأیید و منتشر می‌کنند. آن‌ها در این مقاله استدلال کرده‌اند گروه کوچکی از ادیتورها مسئول بخش عمده‌ای از مقالات مشکوک منتشرشده در نشریات خودند.

برای دستیابی به این نتایج، تیم پژوهشی به بررسی مقالات منتشرشده در نشریه «PLOS ONE» پرداختند؛ نشریه‌ای بزرگ و عموماً معتبر که در هر مقاله مشخص می‌کند کدام‌یک از ۱۸ هزار ۳۲۹ ادیتور مسئول بررسی آن بوده‌اند. کسانی که اغلب پژوهشگرانی هستند که علاوه بر فعالیت پژوهشی، وظیفه نظارت بر فرایند داوری را نیز برعهده می‌گیرند. از سال ۲۰۰۶ تاکنون،

این نشریه ۲۷۶ هزار و ۹۵۶ مقاله منتشر کرده که از این میان، ۷۰۲ مقاله بازپس‌گیری شده‌اند و دوهزار ۲۴۱ مقاله نیز در سایت (PubPeer) سایتی که امکان اظهارنظر درباره پژوهش‌های منتشرشده را فراهم می‌کند) با طرح انتقاد یا تردید مواجه شده‌اند. تحلیل آماری داده‌ها نشان داده که ۴۵ نفر از ادیتورها، در پذیرش مقالاتی که بعدها بازپس‌گیری شدند یا علامت هشدار دریافت کرده‌اند، نقش بسیار بیشتری از حد انتظار داشته‌اند. این گروه، اگرچه فقط ۱٫۳ درصد از مقالات ارسال‌شده به مجله علمی «PLOS ONE» را بررسی کرده‌اند اما مسئول ۳۰٫۲ درصد از کل مقالات بازپس‌گیری شده بوده‌اند. البته این پایان ماجرای مقالات مشکوک نیست. در این مطالعه الگوهای نگران‌کننده‌تری هم در داده‌ها نمایان شد. برای مثال، بیش از نیمی از این ادیتورها، خود نیز به‌عنوان نویسنده در مقالاتی حضور داشته‌اند که بعداً توسط «PLOS ONE» بازپس‌گیری شده‌اند. از آن مهم‌تر، آن‌ها هنگام ارسال مقالات خود به این نشریه، یکدیگر را به‌عنوان ادیتور پیشنهاد معرفی می‌کردند! اگرچه بازپس‌گیری یک مقاله می‌تواند دلایل گوناگونی داشته باشد، اما دکتر آمارال معتقد است این الگوها نشان‌دهنده وجود شبکه‌ای هماهنگ از ادیتورهاست که برای دور زدن استانداردهای معمول نشریه، با یکدیگر همکاری می‌کنند. آمارال نام این افراد را در مقاله‌اش فاش نکرد اما مجله «Nature» با استناد به همین تحلیل، موفق به شناسایی پنج نفر از ادیتورهای موردنظر شد. مجله «PLOS ONE» در پاسخ اعلام کرد این پنج نفر در فاصله سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۲۲ موردبررسی قرار گرفته و اخراج شده‌اند. با اینکه تحلیل داده‌های مطالعه آمارال قانع‌کننده به نظر می‌رسد، ولی به‌تنهایی اثبات قطعی رفتار متقلبانه محسوب نمی‌شود. بااین‌حال، این یافته‌ها به مجموعه‌فزاینده‌ای از شواهد می‌پیوندند که نشان می‌دهند برخی ادیتورها در انتشار پژوهش‌های بی‌اعتبار نقش فعال دارند. تحقیقی دیگر در سال ۲۰۲۴ که به‌طور مشترک توسط «Retraction Watch» (سازمانی که مقالات بازپس‌گیری شده را پایش می‌کند) و مجله «Science» انجام شده نشان داد برخی کارخانه‌های مقاله در گذشته ادیتورها را تطمیع می‌کردند و البته برخی ادیتورها ممکن بود از جایگاه خود برای ارتقای حرفه‌ای سوءاستفاده کنند. کاربران «PubPeer» مقالاتی را در چندین نشریه شناسایی کرده‌اند که به نظر می‌رسد توسط خود ادیتور مسئول یا همکار نزدیک او نوشته شده باشند و این به‌وضوح مصداق «تضاد منافع» است. «آلبرت رواتو راوینا» یکی از محققان دانشگاه کامپوستا سانتیاگو اسپانیا که به‌صورت ویژه در حوزه تقلب علمی مشغول به تحقیق است اما در مطالعه موردبررسی این گزارش دخیل نبوده، معتقد است: «شناسایی شبکه‌ای ادیتورها به روش تیم آمارال کاملاً نواورانه است.» او به‌ویژه درباره باقی‌ماندن مقالات جعلی در منابع مرجع حوزه پزشکی نگران است؛ چراکه این داده‌های نادرست ممکن است در نگارش «مروارهای نظام‌مند» استفاده شوند که به تدوین «راهنماهای بالینی» می‌انجامند. مقاله‌ای اخیراً در نشریه علمی «BMJ» نشان داده در ۸ تا ۱۶ درصد از مروارهای نظام‌مندی که شواهد بازپس‌گیری شده در آن‌ها گنجانده شده بودند، نتایج نهایی نادرست از آب درآمده‌اند. بااین‌حال، انگیزه ارتکاب به تقلب هنوز از تبعات افزایش آن سنگین‌تر است. معیارهایی نظیر تعداد مقالات و تعداد استنادات، به‌عنوان شاخص‌های موفقیت علمی رایج شده‌اند و لازم‌ه‌پیشرفت شغلی در نظر گرفته می‌شوند. آمارال، استاد دانشگاه نورث‌وسترن معتقد است: «ما بیش از اندازه بر کمیت متمرکز شده‌ایم.»

البته این فقط طمع ارتقا و ترفیع نیست که بازار تقلب‌های علمی را رونق داده و اقتصاد برخی مجلات از همین طریق سکه می‌شود. در واقع برخی نشریات هر چه مقالات بیشتری بپذیرند، درآمد بیشتری هم کسب می‌کنند. با وجود این، فشار فزاینده‌ای بر ناشران وارد می‌شود تا مقالات بی‌اعتبار را حذف کنند. پایگاه‌هایی مانند «Scopus» یا «Web of Science» می‌توانند نشریاتی را که استانداردها را رعایت نمی‌کنند از فهرست خود حذف کنند و بازگشت به فهرست این پایگاه‌ها را منوط به پاک‌سازی محتوای نشریه کنند. طبیعتاً چنین اقدامی به اعتبار یک مجله علمی ضربه شدید می‌زند. با همه این تدابیر، اینکه آیا ناشران و انبوهی از سردبیران و ادیتورهایی که با جدیت برای حفظ سلامت علمی تلاش می‌کنند، قادر به مقابله با «کارخانه‌های مقاله» خواهند بود یا نه؟ پرسشی است که هنوز پاسخی قطعی ندارد.

چه خبر از دانشگاه

خبرنگاران نماد تعهد آگاهی بخشی و مطالبه‌گری‌اند

دکتر بیژن رنجبر، سرپرست دانشگاه آزاد با صدور پیامی فرارسیدن ۱۷ مرداد، روز خبرنگار را به فعالان عرصه خبر تبریک گفت. در متن پیام دکتر رنجبر آمده است:

«هفدهم مرداد روز شهادت محمود صامی، خبرنگار مجاهدی است که در سال ۱۳۷۷ جان خود را در مزارشرف نثار قلمش کرد و به یاد این شهید، این روز، روز خبرنگار نام‌گذاری شده است. خبرنگاران همواره نماد تعهد، دلسوزی، آگاهی بخشی و مطالبه‌گری هستند که در بزنگاه‌های حساس حتی جان خود را در طبق اخلاص گذاشته‌اند و سفیران مخلص و صادقی هستند که واقعیت‌ها را در راستای رشد و تعالی جامعه روایت می‌کنند. خبرنگاری صرفاً شغل نیست بلکه آمیزه‌ای از هنر، عشق، صداقت و دانش است که تجلی عینی این مقوله، تصویر رشادت شجاعانه خبرنگاران و اصحاب رسانه در جنگ ۱۲ روزه تهاجم رژیم منحوس صهیونیستی در صحنه‌های حوادث، صداوسیما و سایر میادین پرخطر خبری بود. آنان در سخت‌ترین شرایط، از صحنه عملیات گرفته تا پشت میز خبر، ایستادند، روایت کردند و تاریخ‌ساز شدند. خبرنگارانی چون شهید نیما رجب‌پور، فرشته باقری و بسیاری دیگر که تا آخرین لحظات عمر خود به وظایف حرفه‌ای مشغول بودند و در همین مسیر به مقام ولای شهادت نائل آمدند.

روز خبرنگار را به همه خبرنگاران ایران عزیز به‌ویژه خبرنگاران خستگی‌ناپذیر دانشگاه آزاد اسلامی که رسالت ترویج علم، فرهنگ و نوآوری را نیز بر عهده دارند، تبریک و تهنیت عرض نموده و برای این عزیزان موفقیت و سربلندی در انجام وظایف خطیرشان را آرزو نمودم.»

نام شهید طهرانچی بر یک خیابان در مشهد نقش بست

بلوار استاد یوسفی در مشهد به نام شهید دکتر محمد مهدی طهرانچی، رئیس فقید دانشگاه آزاد اسلامی، نام‌گذاری شد. همچنین دانشکده علوم پایه دانشگاه آزاد واحد مشهد در خیابان راهنمایی به نام این شهید مزین خواهد شد.

در یکصدو پنجاه و ششمین جلسه علنی شورای اسلامی شهر مشهد، بلوار استاد یوسفی از ابتدا تا تقاطع امامیه (خیابان منتهی به پردیس دانشگاه آزاد اسلامی مشهد) به نام شهید دکتر محمد مهدی طهرانچی نام‌گذاری شد. این شهید بزرگوار که در حمله تروریستی رژیم صهیونیستی به خاک ایران به شهادت رسید، سابقه ریاست دانشگاه آزاد اسلامی را در کارنامه داشت.

همچنین بر اساس مصوبه هیئت‌رئسه دانشگاه آزاد مشهد، دانشکده علوم پایه این دانشگاه، واقع در خیابان راهنمایی، به‌نام «مجمع آموزشی شهید دکتر محمد مهدی طهرانچی» تغییر نام خواهد یافت.

«فرهیختگان» وضعیت احکام علم و فناوری برنامهٔ هفتم را در پایان نخستین سال ابلاغ بررسی کرد

۷۵ درصد برنامه

هنوز روی کاغذ

اعضای هیئت مدیره هیئت مدیره هیئت مدیره

پیش‌بینی پذیرش نیم میلیون نفر در دانشگاه آزاد

علی سرسوری مجد، قائم‌مقام رئیس دانشگاه آزاد در حاشیه آیین عقد قرارداد همکاری دانشگاه آزاد واحد کاشان با شهرداری نیا سر اظهار کرد: «شهید طهرانچی باعث و بانی بسیاری از روندهای خیر و حرکت روبه‌رشد دانشگاه آزاد اسلامی بود.»

وی ادامه داد: «دانشگاه آزاد مولود انقلاب اسلامی و از مردم برای مردم است و توانسته به عنوان بزرگ‌ترین دانشگاه حضوری جهان منشأ خدمات درخشانی برای انقلاب و جامعه باشد.»

رئیس دانشگاه آزاد استان اصفهان نیز گفت: «دانشگاه آزاد هدیه یک میلیون تومانی حضرت امام خمینی (ره) برای تأسیس این مجموعه آموزشی را به سرمایه‌ای عظیم تبدیل کرده و تلاش می‌کند در راستای تحقق منویات رهبر معظم انقلاب برای تبدیل به دانشگاه کارآفرین پیشتا باشد.» پیام نجفی با بیان اینکه دانشگاه آزاد با بیش از ۴۵۰ واحد و مرکز آموزشی در کشور نیازهای آموزشی و فناوری جامعه را شناسایی و جوانان جویای تحصیل را به سمت نیازهای جامعه سوق می‌دهد، افزود: «با آمایش‌های سرزمینی در سراسر کشور و جابه‌جایی رشته‌های تحصیلی متناسب با نیازهای منطقه و به خصوص تعلیم و تربیت دانشجویان به‌صورت مهارتی، به دنبال رفع مشکلات استان‌ها هستیم.» وی اضافه کرد: «امسال با رویکرد مبتنی بر برنامه پنج‌ساله سعی شده در حوزه فناوری از دانش استادان فارغ‌التحصیلان در استان‌ها بیشتر بهره‌مند شویم.» رئیس دانشگاه آزاد استان اصفهان با اشاره به روند افزایشی جذب دانشجو از سنوات گذشته تصریح کرد: «پیش‌بینی می‌شود در سال تحصیلی جدید بیش از ۵۰۰ هزار دانشجو در واحدهای دانشگاهی سراسر کشور جذب شوند. برای رفاه حال دانشجویان در پرداخت شهریه با صندوق و بانک‌های مختلف تقاهم‌نامه‌هایی منعقد شده و داوطلبان ورود به دانشگاه می‌توانند با دریافت این تسهیلات و یژه با آرامش خاطر ثبت‌نام کنند و در رشته مورد علاقه خود ادامه تحصیل دهند.» نجفی بیان کرد: «پیش‌بینی می‌شود امسال بیش از سه هزار دانشجو در مقاطع تحصیلی دکتری تخصصی، کارشناسی ارشد، کارشناسی و کاردانی پیوسته و ناپیوسته تا آزمون و بر اساس سوابق تحصیلی پذیرش شوند. در حوزه فناوری هم سعی شده تا پایان شهریور امسال از کارگاه‌های نیمه‌تمام بهره‌برداری و یک زنجیره تولید خصوصاً در بخش گیاهان دارویی راه‌اندازی کنیم و این رشته هم، چون گذشته احیا شود.»

راه‌اندازی دانشکده زیارت و گردشگری در واحد مشهد

معاون فرهنگی، اجتماعی و زیارت استانداری خراسان رضوی در نشستی باحضور مرادی ریاست دانشگاه، مدیرکل میراث فرهنگی خراسان رضوی ... گفت: «دانشکده زیارت و گردشگری در مشهد به منظور توسعه علمی، آموزشی و پژوهشی و ارتقاء زیرساخت‌های فرهنگی و رفاهی زائران، در دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، تأسیس خواهد شد.»

انا لله و انا الیه راجعون

دوست و همکار گرامی

جناب آقای فرهاد قربانی

با نهایت تأسف و تأثر درگذشت پدر هنرمند و ارجمندتان را به شما و خانواده محترمان تسلیت عرض نموده و از درگاه خداوند متعال برای آن مرحوم رحمت واسعه الهی و برای شما و سایر بازماندگان صبر جمیل و اجر جزیل مسئلت داریم.

روزنامه فرهیختگان